

El bisbe Vives i les obres de restauració de la basílica de Cornellà de Llobregat al segle X

En unes obres de reforma de l'ajuntament de Cornellà de Llobregat es descobrí, l'any 1928, part d'unes edificacions antigues que Puig i Cadafalch identificà com a pertanyents a una basílica d'època visigòtica i construccions annexes; hi aparegueren, també, *in situ*, tancant l'àbsis, dues columnes amb capitell i base califal, que corresponien a una restauració del segle X d'aquella basílica antiga. Les columnes, podem encara admirar-les al mateix lloc, que avui és la façana de l'ajuntament de Cornellà (fig. 1) (1).

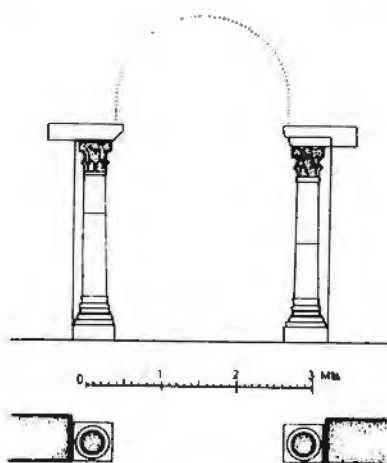

Fig. 1. Cornellà de Llobregat. Les columnes del segle X, planta i alçat, segons el Servei de Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona.

Els capitells d'aquestes columnes, ben estudiats per Félix Hernández i Georges Gaillard, serven una similitud gran amb els que es conserven de la basílica consagrada a Ripoll l'any 977 (fig. 2), de tal manera que els autors citats n'assenyalen la procedència d'un mateix taller que devia ser d'origen cordovès, perquè els capitells de Ripoll i de Cornellà evidencien una gran influència dels capitells califals de la mesquita de Còrdova, tant per la forma i les proporcions del cistell, com en la tècnica de talla i, àdhuc, en les transformacions en elements vegetals dels motius d'ornamentació del capitell clàssic. Gaillard creu que els capitells de Cornellà són molt poc posteriors als de Ripoll, ja que presenten més variacions respecte al capitell omeia; el mateix autor pensa que els artistes cordovesos devien venir a la nostra terra per treballar en les obres del monestir ripollès de protecció comtal.

Basant-me en aquestes premisses i en l'argumentació aportada a continuació, he elaborat la hipòtesi que la restauració de l'església de Cornellà de Llobregat, efectuada durant el mandat del bisbe Vives de Barcelona, degué ésser promoguda per ell mateix. Alhora, m'atreviria a dir que la basílica antiga ara reformada devia acomplir les funcions de parròquia fins que, a la darrería del segle XI, una església nova la va substituir. Els arguments adduïts en pro d'aquesta doble hipòtesi són els següents:

- El bisbe Vives de Barcelona, que va ser un gran magnat de l'obra repobladora al Baix Llobregat i al Penedès, assistí a la consagració solemne de la basílica de Santa Maria de Ripoll, de l'any 977.

- b) Aquest mateix bisbe, Vives, tenia possessions al Baix Llobregat: a Sant Boi, a Cornellà i a Cervelló, adquirides diversament per herència familiar i per compra. Vives, al seu primer testament, dóna a la seu de Barcelona uns alous que tenia a Cornellà, donació que el seu testament definitiu ratificarà.
- c) Les primeres citacions documentals del topònim *Corneliano*, del 980 i del 981, i de l'església *Sancta Maria Corneliano*, del 993, són fetes en temps del bisbe Vives.
- d) Sabem per documentació posterior, dels anys 1026 i 1027, que la parròquia de Santa Maria de Cornellà era pertinença de la seu barcelonina, que n'atorgava el presbiterat a qui correspongués.
- e) El 1065 i el 1095 hi ha sengles donacions a Santa Maria de Cornellà "in edifici" i "ad opera", respectivament; és a dir, que a l'últim terç del segle XI es construí una nova església parroquial.
- f) El lloc on hi ha les columnes, o sigui, on s'aixecava l'església reformada el segle X, és a tocar de la parròquia actual que, malgrat que capiculada, es bastí al mateix indret on hi havia hagut la romànica.

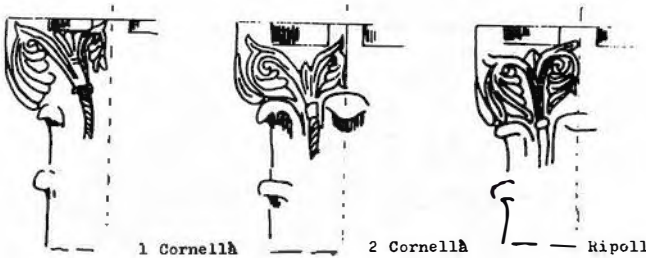

Fig. 2. Detall dels capitells de Cornellà i Ripoll, segons F. Hernandez.

- g) S'ha d'excloure que l'església reformada el segle X acomplís una funció monàstica, ja que no posseïm ni un document que mencioni cap monestir a Cornellà. Si hagués existit, hauria acaparat les donacions de terres i d'alous situats a Cornellà i que foren cedits majoritàriament a la seu de Barcelona i algun, al monestir de Sant Cugat del Vallès.

Crec, pel que es desprèn de tota aquesta informació, que la basílica d'època visigòtica de Cornellà de Llobregat va ser restaurada poc després del 977 per gestió del bisbe Vives de Barcelona, amb l'afegiment d'unes columnes amb capitell i base califal similars a les de Ripoll, i opino, també, que aquesta església així reformada degué acomplir les funcions parroquials fins que no va ser bastida una església nova, romànica, a l'últim terç del segle XI.

MONTSERRAT PAGÈS I PARETES

(1) Com que m'he vist obligada a abreujar al màxim aquest escrit, prego tothom qui vulgui verificar la informació que dono aquí, o les citacions bibliogràfiques o documentals, de consultar la meua tesi de llicenciatura inèdita, *L'art pre-romànic a la comarca del Baix Llobregat*, Universitat de Barcelona, Departament d'Història de l'Art, 1979, pàgines 110-144.